POLITIET

POLITIDIREKTORATET

Rundskriv 2009/007

Til Politidistrikt, særorgan
Dato 4.5.2009
Saksnr.
Saksbehandler Thorstein Næss

RETNINGSLINJER FOR Å NEKTE UTSTEDELSE, ELLER INNDRA PASS/UTLENDINGSPASS OG REISEBEVIS VED MISTANKE OM UTREISE FOR Å UTFØRE KJØNNSLEMLESTELSE.

INNLEDNING

Retningslinjene er utarbeidet med bakgrunn i Regjeringens handlingsplan mot kjønnslemlestelse (2008 – 2011), og beskriver:

- Hvilke opplysninger som må ligge til grunn før politiet skal vurdere å nekte utstedelse av pass/utlendingspass og reisebevis, eller kreve de samme dokumenter innlevert, i forbindelse med mistanke om planlagt kjønnslemlestelse i utlandet.

- Hva som kan utgjøre en slik mistanke og vektingen av opplysningene i lys av hvem som gir opplysningen.

- Forslag til undersøkelser/tiltak som bør iverksettes ved mottak av søknad om pass, utlendingspass/reisebevis, eller inndraging av tilsvarende dokumenter når det er skjellig grunn til mistanke om forestående kjønnslemlestelse.

- Forslag til undersøkelser/tiltak når personer ankommer grensekontrollsted og det er, eller oppstår skjellig grunn til mistanke om forestående kjønnslemlestelse.

- Enkelte særtrekk i forhold til politiets behandling av forsøk på, eller utøvd kjønnslemlestelse.

Politidirektoratet

Post: Postboks 8051 Dep., 0031 Oslo
Besøk: Hammersborggata 12
Tlf: 23 36 41 00 Faks: 23 36 42 96
E-post: politidirektoratet@politiet.no

REGELVERK

Lov om forbud mot kjønnslemlestelse av 15. desember 1995

§ 1:
"Den som forsettelig utfører et inngrep i en kvinnes kjønnsorgan som skader kjønnsorganet eller påfører det varig forandringer, straffes for kjønnslemlestelse. Straffen er fengsel inntil 3 år, men inntil 6 år dersom inngrepet har som følge sykdom eller arbeidsudyktighet som varer over 2 uker, eller en uhelbredelig lyte, feil eller skade er voldt, og inntil 8 år dersom inngrepet har som følge død eller betydelig skade på legeme eller helbred. Medvirkning straffes på samme måte. Rekonstruksjon av kjønnslemlestelse straffe som nevnt i første ledd. Samtykke fritar ikke for straff."

§ 2
"Med bøter eller fengsel inntil ett år straffes yrkesutøvere og ansatte i barnehager, barnevernet, helse og sosialtjenesten, skoler, skolefritidsordninger og trossamfunn, som forsettlig unnlater, ved anmeldelse eller på annen måte, å søke avverget en kjønnslemlestelse, jf § 1. Tilsvarende gjelder for forstandere og religiøse ledere i trossamfunn. Avvergelsesplikten gjelder uten hensyn til taushetsplikt. Unnlatelsen er ikke straffbar hvis kjønnslemlestelsen ikke kommer til fullbyrdelse eller til straffbart forsøk".

Passloven § 5, tredje ledd, bokstav b, gir hjemmel for å nekte utstedelse av pass når det er skjellig grunn til å anta at formålet med reisen er ulovlig virksomhet. På tilsvarende vilkår gir passloven § 7, første ledd, bokstav b, hjemmel for å kreve pass innlevert.
Utlendingsforskriften §§ 65, 68 og 69 har tilsvarende bestemmelser for reisebevis og utlendingspass.

Pass/utlendingspass og reisebevis må ikke nektes utstedt/kreves innlevert uten at tungtveiende hensyn taler for det, jf passlovens § 5, fjerde ledd. Skjellig grunn til mistanke om forestående kjønnslemlestelse anses som tungtveiende grunn.

Yrkesutøvere i offentlig virksomhet, samt personell med profesjonsbestemt taushetsplikt, har en lovpålagt plikt til å melde fra til den kommunale barnevernstjenesten når det er grunn til å tro at et barn blir mishandlet i hjemmet eller utsatt for andre former for alvorlig omsorgssvikt, jf barnevernslovens § 6-4.

FOREBYGGENDE TILTAK

Politiets rolle i forhold til å forebygge kjønnslemlestelse, er i stor grad knyttet til etatens oppgaver som kontroll- og forvaltningsorgan. Bruk av passlovens bestemmelse er et viktig virkemiddel for å hindre at personer reiser ut av landet for å gjennomføre kjønnslemlestelse. Politiets oppgaveløsning på dette fagområdet er imidlertid avhengig av et nært samarbeid med lokalt barnevern, skoleetaten og helsetjenesten m.fl. Politidistriktenes koordinator for familievold og seksuelle overgrep har en viktig funksjon i samarbeidet med øvrige etater, jf Politidirektoratets veileder "Politiets arbeid med vold i nære relasjoner 2008,"

Kjønnslemlestelse anses som alvorlig omsorgssvikt. En begrunnet bekymring eller mistanke om at et barn kan bli utsatt for kjønnslemlestelse skal derfor alltid meldes til barnevernet. I tillegg vil det, etter en konkret vurdering, kunne være meldeplikt også der kjønnslemlestelse allerede er utført. Det vises i denne sammenheng til "Veileder om regelverk, roller og ansvar" 2008, fra Barne- og likestillingsdepartementet og Helse- og omsorgsdepartementet.

Inndraging /nekte utstedelse av reisedokumenter
Mottar politiet opplysninger om at personer har til hensikt å utføre kjønnslemlestelse på barn eller voksne, skal politiet vurdere å fatte vedtak om inndraging/nekte utstedelse av reisedokumenter, herunder pass, utlendingspass og reisebevis.

Følgende momenter bør vektlegges/tiltak iverksettes:

Vurderingsmomenter

- Fremstår opplysningene som konkrete?
- Inneholder meldingen til politiet elementer som i tilstrekkelig grad kvalifiserer til mistanke om fremtidig kjønnslemlestelse?
- Er jentas søsken/mor kjønnslemlestet?
- Har jenta vært utsatt for andre alvorlige integritetskrenkende handlinger av slektninger, i utland/hjemlandet?
- Planlegger en nylig ankommet familie en reise for seg og/eller jenta, eller skal jenta reise alene til besteforeldre eller andre omsorgspersoner?
- Søker foreldrene skolen om forlenget ferie for jenta?
- Hvem gav melding til politiet?
- Har familien oppholdstillatelse?

Tiltak

- Varsle politiet på aktuell luft/båthavn.
- Undersøke om det foreligger passøknad/ legge inn obs-melding i Passregisteret
- Undersøke reisebestilling.
- Avklare statsborgerskapet til barn og foreldre.
- Vurdere opprettelse av "Egenerklæring i forbindelse med utsatthet for tvangsekteskap, omskjæring eller annen æresrelatert vold",
- Ta kontakt med lokalt barnevern for å undersøke om det finnes opplysninger vedrørende kjønnslemlestelse på søker og dennes familie.

Grensekontroll
Når en barnefamilie med nær tilknytning til områder der det praktiseres kjønnslemlestelse ankommer grensekontrollsted, og familien har til hensikt å besøke ett eller flere av disse områdene, bør grensekontrollør undersøke om det finnes anmerkninger knyttet til reisedokumenter o.a. i Passregisteret og/-eller Datasystem for utlendings og flyktningsaker (DUF)

Dersom grensekontrolløren på grunnlag av mottatte opplysninger mistenker at kjønnslemlestelse vil finne sted i løpet av forestående reise, bør følgende undersøkelser foretas og/- eller tiltak gjennomføres:

- Familien/personen konfronteres med mistanken.
- Det gis en detaljert beskrivelse av norsk lov på fagfeltet.
- Vurdere om det skal fattes vedtak om inndraging av pass/utlendingspass.
- Dersom familien/personen etter samtalen likevel får reise, bør det opplyses om at saken kan bli fulgt opp ved familiens hjemkomst til Norge.
- Vurdere tiltak i medhold av politilovens § 13 annet ledd.

ANNET

Foreligger mistanke om forsøkt på/utøvd kjønnslemlestelse, bør anmeldelse eller undersøkelsessak opprettes, samtidig som forvaltningsmessige tiltak i forhold til anmeldtes pass/utlendingspass og reisebevis vurderes.

I hvert fylke er det minst ett kommunalt, eller interkommunalt overgrepsmottak med lavterskeltilbud til personer som har vært utsatt for overgrep. Overgrepsmottaket er en viktig inngangsport for å søke hjelp. Mottakspersonalet har kunnskap om kulturelle forskjeller og ulike former for kjønnslemlestelse, se for øvrig Helsedirektoratets veileder "Veileder for helsetjenesten", (www.helsedir.no)

Ingelin Killengreen